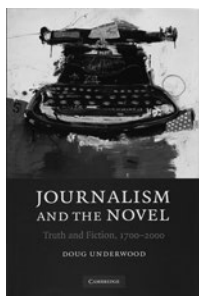

De journalistiek en het meest prestigieuze literaire genre, de roman, staan al decennialang op gespannen voet. In de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw stelde Tom Wolfe, een van de bekendste *New Journalists*, dat elke journalist een gemankeerde romanschrijver was, die slechts kranten en desnoods tijdschriften volschreef in de hoop eens de auteur te worden van de 'Great American Novel'.

De Amerikaanse hoogleraar communicatie Doug Underwood betoogt echter, dat de roman en de (literaire) journalistiek voortkomen uit dezelfde bron. De achttiende-eeuwse explosief groeiende bladenmarkt waarin ruimte was voor nieuws, essays, kritiek, commentaar en polemiek naast roddels, satire, poëzie en verzonnen verhalen, vormde de 'primordial soup' van de huidige fictie- én non-fictiegenres. Experimenten met commerciële schrijfwijzen – die steunden op meer traditionele sentimentele en romantische vertellingen en volksverhalen – vormden de opmaat tot de moderne roman. Het kernwoord daarbij is realisme, en dat realisme is volgens Underwood net zo goed, zo niet sterker, tot bloei gekomen in de (literaire) journalistiek.

Journalism and the Novel is een pleidooi voor de herwaardering van de journalistieke producten die het realisme heeft voortgebracht en de auteurs die kwalitatief goede non-fictie hebben geschreven, en voor de erkenning van de journalistieke wortels van veel beroemde romans en schrijvers. Daarbij wordt duidelijk dat Underwood het realisme een warm hart toedraagt. De twintigste-eeuwse vormexperimenten in de literatuur, en de comfortabele positie van aankomende auteurs die in een universitaire omgeving hun talent kunnen ontwikkelen met schrijversbeurzen in *creative writing programs* (een Amerikaans perspectief, zoveel mag duidelijk zijn), komen toch wat slapjes over, afgezet tegen de auteurs en journalisten die in eerdere periodes de straat op gingen om verslag te doen van het echte leven.

De eerste drie inhoudelijke hoofdstukken van *Journalism and the Novel* sluiten chronologisch gezien losjes op elkaar aan en verhalen van de journalistiek en de opkomst van de

Doug Underwood

Journalism and the Novel. Truth and Fiction, 1700-2000

Cambridge/New York (Cambridge University Press) 2008, 269 p., \$ 90/€ ±80, ISBN 978 0 521 89952 9 (hb)

roman in de achttiende eeuw, het literaire realisme en de fictieve verhalen in de geïndustrialiseerde pers van de negentiende eeuw, en reporters als romanschrijvers en omgekeerd vanaf het einde van de negentiende eeuw tot nu. De eerste twee hoofdstukken vormen een sterk historisch verhaal dat in vele facetten en in een prettig ironische stijl wordt verteld.

De 'clash' tussen de postmodern georiënteerde literatuurwetenschap van tegenwoordig en het optimisme van het achttiende-eeuwse empiricisme wordt even aanstekelijk beschreven als het anachronistische karakter van het onderscheid tussen feit en fictie, teruggeprojecteerd op de achttiende-eeuwse, zeer politiek getinte pers:

'For a journalist such as Defoe, the novel – with its imagined characters based upon real people and its settings that closely resembled real places – was simply another form for disguising slightly the otherwise fully recognizable characteristics of the real world.'

Vervolgens belicht Underwood op elegante wijze de ontwikkeling van het veelzijdige journalistieke en literaire realisme. Opkomst en ontwikkeling daarvan worden geanalyseerd in samenhang met de sociaaleconomische scheidingslijnen in de negentiende eeuw en de trek van het platteland naar de geïndustrialiseerde steden met de daarbij horende massacultuur. De literaire interesse voor het innerlijke leven en de psychologie van het individu relateert Underwood aan ontwikkelingen in de commerciële Penny Press, die 'life as it was and the facts as they were' wilde laten zien en daarbij steunde op genres uit de zogenaamde 'lage' cultuur als parodie, farce en karikatuur.

Daarmee wordt sluipenderwijs duidelijk waarin de 'waarheid' van het literaire realisme moet worden gezocht: in de authenticiteit van de persoonlijke ervaring. De negentiende-eeuwse journalist en romanschrijver Bret Harte formuleert het als volgt:

'I may say with perfect truth, that there were never any natural phenomena made use of in my novels of which I had not been personally cognizant (...) My stories are true not only in phenomena, but in characters. I believe there is not one of them who did not have a real human being as a suggesting and starting point.'

Op gevoelvolle wijze verbindt Underwood vervolgens de pessimistische levensinstelling van het naturalisme met de oorlogservaringen van journalisten en auteurs aan het begin van de twintigste eeuw.

De wat losse negentiende-eeuwse redenertrant, die vooral steunde op gevoelsmatige samenhang en fraaie formuleringen, ligt Underwood wel. De zogenaamd objectieve bewijzen van harde feiten en logica, die de *backbones* van de geprofessionaliseerde (nieuws)journalistiek vormen, bekoren hem nauwelijks en zijn ook in zijn eigen werk niet terug te vinden. Zo lang het historische verhaal voortduurt, is dit niet bezwaarlijk, maar als Underwood de geschiedenis van het realisme wil verbinden met een analyse van de huidige verhouding tussen literatuur en journalistiek, ontspoort zijn betoog.

De laatste twee hoofdstukken bestaan grotendeels uit opsommingen (van elkaar gescheiden door gedachtestreepjes) van boeken en auteurs die moeten dienen als voorbeelden bij Underwoods hypotheses die niet of nauwelijks zijn geworteld in secundaire literatuur, laat staan in enige theoretische overweging. Met het loslaten van de historische structuur sluipet de chaos het verhaal binnen, en begint de auteur zichzelf tegen te spreken. Zo noemt hij aanvankelijk het schrijven over de eigen ervaringen en psyche als criterium voor het realisme, terwijl hij later benadrukt dat het aanroeren van de eigen zielerorselen in het realisme controversieel is. En zijn pleidooi voor (her)waardering van journalistieke oorsprong en oriëntatie bij literaire auteurs staat in rommelig verband met het veelvuldig en bloemrijk geformuleerde dedain van veel auteurs zelf voor de journalistieke kant van hun werk.

Underwoods boek eindigt met een bijna vijftig pagina's tellende appendix waarin de journalistieke ervaring en literaire prestaties van de belangrijkste Britse en Amerikaanse 'journalist-literary figures' zijn opgenomen, waar tijdloze beroemdheden, helaas niet op alfabetische volgorde maar op geboortejaar, zijn opgenomen naast in vergetelheid geraakte auteurs. De enorme hoeveelheid citaten in de rest van het boek doet vermoeden dat Underwood een groot deel van al dit journalistiek-literaire werk ook daadwerkelijk heeft gelezen. Hij is vast een van die 'people from all over the world' over wie hij in zijn slotzin schrijft: 'continue to love to read the journalist-literary figures (Twain, London, Hemingway, and Steinbeck are still among the hundred top best-selling American authors today), and their "stealthy literature" appears to be continuing to impress itself on the popular imagination, no matter what the prevailing literary fashions.' Dat is een conclusie waartegen weinig valt in te brengen.

Ilja van den Broek